

Fanø Nordsøbad

Med Illustrationer, Kort og Bebyggelsesplan

Indeholder foruden fotografier gengivelser af skitser af Holger Drachmann.
Træstik udført af xylograf F.Hendriksen

Udgivet af
Badebestyrelsens Forlag 1894

FANØ NORDSØBAD.

FANØ

NORDSØBAD

MED ILLUSTRATIONER, KORT OG BEBYGGELSESPAN

BADEBESTYRELSENS FORLAG

1894

FANØ er den nordligste af de frisiske Øer. — Paa Grund af sit ualmindelig sunde Klima og den skønne, ejendommelige Natur indtager den en Særstilling i denne Øgruppe.

Den er c. 50 □ KM. stor, c. 17 KM. lang, i Bredden varierende mellem 2 og 4 KM.

Øens første Beboere synes at have været Landbrugere, og ikke faa Fanøboere hævder i saa Henseende Fædrenes Traditioner, men Størstedelen af den mandlige Befolkning søger dog deres Erhverv paa Søen, og Fanøboerne hører til de mest søgte Søfolk i den danske Koffardiflaade.

Indtil for 60 Aar siden indskrænkede Fanøerne sig til at befare Nord- og Østersøen med Smaafartøjer, men siden da har Forholdene forandret sig, saa Fanø Skibsflaade, der nu hovedsagelig gaar i oversøisk Fart, næst Kjøbenhavns er den største i Landet.

Som alle Beboere af Nordsøens Smaaøer har ogsaa Fanøboerne mange fra Fædrene nedarvede Skikke og Vaner, som de med sejt og paaskønnelsesværdig Udholdenhed holder i Hævd. Saaledes har f. Eks. den ejendommelige kvindelige Klædedragt fra gammel Tid holdt sig til den Dag i Dag.

Om Hovedet bærer Kvinderne et stort tærnet Tørklæde, som fuldstændig skjuler Haaret og Ørerne og er opbundet med frit nedhængende Snipper. For at skaane deres paafaldende smukke Teint bærer de, naar de arbejder i Marken, en sort Tøjmaske for Ansigtet, der beskytter dem mod Vinds og Sols Paavirkning.

Fanøernes Boliger ere gennemgaaende vel holdte, næsten sirlige i deres Pyntelighed. De er i Reglen byggede af røde Sten, sjælden mer end en Etage høj.

Kirken i Nordby.

Dagligstuen, Storstuen, et Par Kammere og Køkkenet ligger i den ene Ende af Huset, i den anden findes Loen, Stalden o. s. fr. Næsten ethvert Hus har sin egen Have, der i Reglen kun er beplantet med Køkkenurter.

Fanø er delt i 2 Sogne: Nordby (2600 Indbyggere) og Sønderho (c. 1100 Indbyggere).

I Nordby Sogn ligger: ODDEN, NØRBY, BYEN og RINDBY.

I Nørby er Kirken, Tinghuset og Distriktslægens Bolig beliggende. I Odden findes Øens eneste Havn. Her ligger ogsaa Færgegaarden, hvorfra den privilegerede Færgesfart til Esbjerg udgaar; endvidere findes her den nylig opførte Navigationsskole, Postekspeditionen, Telegraf- og Telefon-Stationen, Industribygningen, den tekniske Skole, Real- og Borgerskole, Birkekontoret, Toldkontoret, et Badehotel (Hotel Nordby), Apothek, Skibsværft samt en Sparekasse.

I BYEN ligger Præstegaarden og en Skole, og i Rindby findes Menighedens Fattighus.

Kirken i Nordby er en firkantet Bygning med et lille Taarn midt paa

Taget; Loftet i denne Kirke er ikke hvælvet. Døbefonden, der er af Metal, er forsynet med en Indskrift, som har voldet meget Hovedbrud og affødt adskillige lærde Afhandlinger, indtil man for kun faa Aar siden blev opmærksom paa, at den gaadefulde Indskrift ganske simpelt skulde læses som Spejlskrift for at blive forstaaet. I al sin Tarvelighed gør Kirken et meget tiltalende Indtryk.

De fleste Huse i Odden danner en fortløbende Gade, hvorfra der udgaar Tværgader og Smaastræder; dog har Gaderne endnu, som fra Arilds Tid, ingen Navne, saa det klinger højst mærkeligt i den fremmedes Øren, naar han spørger en Indfødt om Beliggenheden af dette eller hint Sted og han faar til Svar f. Eks.: „Det ligger Syd for Apotheket.“

I Sønderho Sogn ligger paa den sydlige Spids af Øen den lille venlige By
SØNDERHO.

Nær ved Grænsen af de to Sogne er der paa Østkysten anlagt flere Fuglekøjer, som giver et stort Udbytte, navnlig paa Grund af den Rigdom, der

forefindes af de delikate nordiske Vildænder, hvis Lækkerhed anerkendes af enhver Kender.

Aaret 1890 danner et Mærkeskel i Fanøs Udvikling.

I dette Aar blev det hidtil ganske primitive Badehotel omdannet til et Bad i stor Stil. Det har faaet et fuldstændig europæisk Tilsnit, hvad der hovedsagelig skyldes Selskabets Bestyrelse, der er sammensat af ganske internationale Elementer.

Grundstenen til Kurstedet blev lagt i August 1891, og den 22. Juni 1892 indviedes det under store Festligheder i Overværelse af de stedlige Autoriteter og Repræsentanter for Handel, Presse, Kunst og Videnskab.

Et Billede af storartet Skønhed frembyder den jydske Kyst, hvis høje Klitter hæver sig paa den anden Side af det smalle Sund, der skiller Øen fra Fastlandet.

Mellem denne Kyst og Øen skyder Havet sig ind i et lille smilende, stærkt grundet Sund, der forlener Naturen her med en afvekslende og farverig Ejen-

Fanøpige i Nationaldragt.

dommelighed. Karakteristisk for denne Forbindelse af Hav og Land paa dette Sted er de paa klare Sommerdage ofte synlige Luftspejlinger, som minder meget om de beslægtede Fænomener i Troperne.

Øens Kystforhold danner ligeledes en Undtagelse fra andre Steders. Rundt om Øen løber en ualmindelig bred Forstrand, dannet af en Sandaflagrings, fuldkommen fri for Sten og Muslingeskaller. Den er af en saadan Fasthed, at selv den tungeste Vogn kan køre hen derover uden at afsætte mere end et ganske ubetydeligt Hjulspor. Til Trods for denne Fasthed er Sandlaget meget elastisk, saa at Ryttere og Bicyclister kunne tumle sig her i tætte Skarer som i en velbygget Manege.

Man kan saaledes langs denne pragtfulde Strand, der kun ganske umærkeligt skraaner ned mod Havet, paa den bekvemteste Maade komme rundt om hele Øen.

Hyppigt kan man paa denne Vej træffe paa ilanddrevet Rav i store Masser, hvad der jo ogsaa fremgaar deraf, at Ravindsamling hidtil har været en

væsentlig Indtægt for Beboerne. Selvfølgelig er det Rav, man støder paa, Finderens Ejendom, saavel for Indbyggernes som for Badegæsternes Vedkommende.

For Jægere tilbyder der sig, foruden en righoldig Bestand af Strandvildt, hyppig Lejlighed til Jagt paa Sælhunde, der ofte i Skarer paa 50 til 60 Stykker opsøger Sandbankerne ved Ebbetid og i Solskin. De findes især paa Øens nordre og østlige Side.

I Forbindelse med det hidtil fremhævede skal endnu tilføjes angaaende de *KLIMATISKE FORHOLD* paa Fanø, at Øen paa Grund af sin Beliggenhed er saa godt som fuldstændig skærmet imod den barske Nord- og Østenvind, idet den højere liggende jyske Kyst svækker nævnte Vindes Styrke ganske betydeligt, ja næsten helt beskytter Øen derimod.

FANØS KLIMA er derfor mildt, og saa godt som aldrig udsat for stærke Temperaturforandringer.

FANØS GEOGRAFISKE BELIGGENHED er endvidere særdeles gunstig idet den paa en fuldkommen eksempelløs bekvem Maade staar i Forbindelse

med de store mellemeuropæiske Byer og i Særdeleshed med de imod Nord beliggende Egne.

Naar man rejser fra Kjøbenhavn kommer man til Fanø paa $8\frac{1}{2}$ Time.

Fra Hamborg varer Farten fra Klosterthor Banegaard omtrent 6 Timer, indtil man kommer til Fanø Damperens Anløbsbro i Esbjerg Havn.

Fra London er der ugentlig Forbindelse med „Det forenede Dampskibsselskabs“ tidssvarende Baade. Hele Turen varer 30 Timer.

Overfarten fra Esbjerg til Fanø varer 20 Minutter. Den er fuldstændig uafhængig af indtrædende Ebbe og Flod og foregaar paa de overordentlig solidt byggede Overfartsdampere, saa der ikke er Spor af Mulighed for Søsyge, der jo ellers kan forekomme selv paa kortere Overfarter.

Under Badesaisonen korresponderer Færgen med alle ankommende og afgaaende Person- og Iltog i Esbjerg.

Hvad *FORPLEJNINGEN* angaar, saa staar denne paa Højde med de For- dringer, der stilles til de allerførste Klasses Restaurationer paa Fastlandet.

Kurhotellet.

Det staar imidlertid Gæsterne frit for at nyde en tarveligere Forplejning imod aftalt Prisnedsættelse. Denne Kost er tiltrods for dens større Tarvelighed ikke destomindre af allerbedste Kvalitet, hvilket ganske simpelt følger af den umiddelbare Nærhed af Byen Esbjerg, der er bekendt som Afskibningssted af det berømte jydsk Kvæg og er en ligesaa betydelig Centralstation for Saltvandsfiskeriet.

Denne Bys Nærhed er en Borgen for Baderestaurations daglige udsøgte Proviantering.

Øen selv leverer fortræffeligt Mælk og Smør, der skattes højt af alle Kendere.

Som Følge af Øens milde Vejr findes der en ualmindelig righoldig Flora, som foranlediger selv videnskabelige Ekspeditioner til Undersøgelser. Planteverdenen bestaar hovedsagelig af Kornblomster, Øjentrøst, Forglemmigejer, Fedturt, Marie Sengehalm, Limurter, forskellige Græsarter o. s. v.

I Dalene mellem Klitterne vokser Blaabær, Tranebær, samt paa mere sandet Jordbund sorte Mosebøller.

Strandparti.

Mellem Nordby og Sønderho vokser Lyngen saa stærkt, at den benyttes til Brændsel. Her finder man ogsaa den rundbladede Drosera, der hører til de saakaldte insektædende Planter, fordi den med sine kjertelhaarede Blade fastholder Fluer, Myrer og andre Smaadyr.

Af *Fornøjelser* findes — foruden de, der er uadskillelige fra enhver fashionable Badeanstalt — følgende:

1. *Sejlsport*, i roligt Vejr og under kyndigst Førerskab paa det aabne Hav, i uroligt Vejr paa det henrivende Sund.

2. *Jagt*: Sælhundejagt, al Slags Vandfugl.

3. *Bicyclesport*, den 17 Kilometer lange Strand tilbyder den skønneste og behageligste Bane nogen Cyclist kan ønske sig.

4. *Ridning*. For Ryttere forefindes Heste. Ligesaa findes magelige Fjedervogne til Brug ved Udflugter.

5. *Lawn-Tennis*.

6. *Les petits Cheveaux*. Der er paatænkt at danne en international fashionable Club (Cercle Fanø), der særlig vil stille sig som Opgave at dyrke alle sportslige Fornøjelser, saasom: Skiveskydning, Skydning efter bevægeligt Maal, Pistolskydning, Boxning, Væddeløb etc. etc.

Udflugter af den mest forskellige Art kan med Lethed foretages. Saaledes f. Eks.:

a. Til de interessante *Fuglekøjer* paa Øen.

b. Til SØNDERHO, den sydligst beliggende venlige lille By, som man kommer til paa 1¹/₂ Time. Dens lille Kirke er seværdig paa Grund af dens Alter og dens ejendommelige Bygningsstil. Ligeledes er enkelte Boliger højst interessante ved deres gammeldags Indretninger.

c. Til SKALLINGEN, der danner en Halvø, som skyder sig ud paa Jydske Kysten. Kysten er her af en meget vild og sønderrevet Karakter. Med god Vind sejler man derover paa 1¹/₂ Time. Nær ved Skallingen findes den næsten ubeboede, ensomt beliggende lille Ø LANGELIG med sine maleriske Klitformationer.

d. BLAAVANDSHUK (Fyrtaarn). Rejsen derhen kan kun gøres pr. Dampskib paa Grund af den stærke Brænding.

e. Langs Banelinien fra Esbjerg til KOLDING findes de skønneste Bøgeskove. Kørselen varer omtrent 1 Time; kører man en Time til, naa'r man Østersøen.

f. RIBE. En lille By med c. 4000 Indbyggere. Dens Oprindelse kan føres tilbage til den graa Oldtid; den er mest bekendt ved sin gamle gothiske Domkirke. Opført i det 12te Aarhundrede. (1 Times Jernbanekørsel.)

Paa selve Øen frembyder Toppen af de højstliggende Klitter et pragtfuldt Panorama, saavel over Klitformationerne som over Havet, der omgiver Øen.

Klitternes ejendommelige Form tillader selv meget sarte Konstitutioner endogsaa i blæsende Vejr at opholde sig og slaa sig ned indenfor dem, hvor der er fuldt op af Smuthuller, i hvilke der altid er Læ.

Bølgeslaget er som Følge af de næsten bestandig herskende vestlige Vinde altid kraftigt, og, hvad der har den største Betydning, det tillader bestandig og under den mest absolute Sikkerhed selv Kvinder og Børn at bade.

Fanø Damperens Afgang fra Esbjerg.

Der kan bades paa enhver Tid af Dagen og — hvordan Vejret end er — i den fuldstændigste Sikkerhed.

Øens Aflagrning, som strækker sig langt ud i Havet, er af den overordentligste Vigtighed for de sanitaire Forhold.

Først og fremmest er der at lægge Mærke til, at der i Omegnen af Fanø ikke findes nogensomhelst Flodmunding, at der ingen store Byer findes der i Nærheden og at saaledes de Ubehageligheder — saasom Kloaker, Kanaler o. s. v. —, der dermed følger, ikke kan berøre Fanø.

Vandet forefindes i en fuldkommen ren Tilstand, saa rent som man ellers kun kan træffe det ude paa det dybe Hav.

Det, at Vandet saaledes er frit for enhver Berøring med fremmede Stoffer, har Badedirektionen selvfølgelig i fuldeste Maal taget sig til Indtægt, saa at endogsaa Affald og excrementielle Bestanddele bliver opsamlede i omhyggelig cementmurede Sandgrave for om Vinteren at blive benyttet til Markernes Gødning.

Køerne drives hjem.

Ved artesisk Brøndboring har man fundet det klareste, koldeste, mest vel-smagende Drikkevand.

Opholdet ved Stranden har i sine Virkninger stor Lighed med et Gradér-værks Indflydelse, idet der fra den brede Forstrand ved Solens Paavirkning finder en livlig Fordampning Sted af det saltholdige Sand.

Stranden egner sig af den Grund i højeste Grad til Terrainkure, som ligeledes med stor Nytte kan finde Sted i den, mellem Klitrækkerne beliggende, lune og smilende Dalstrækning.

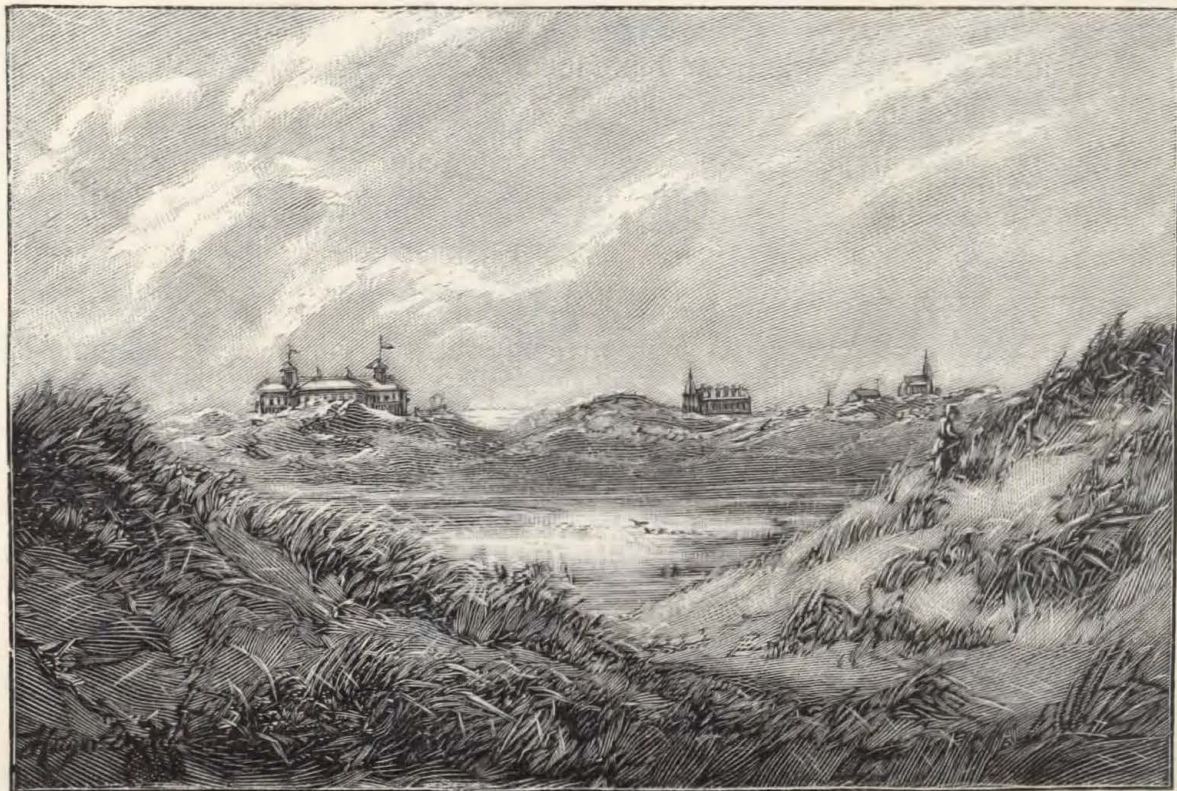

Badene inddeles i: Herre-, Dame- og blandede Bade.

Til Sandbade egner sig i fortrinlig Grad det fine, hvide og saltholdige Sand.

Overfor Neuralgie, rheumatiske Lidelser og svagere Paralyser, viser Sandbadene sig særdeles virksomme, navnlig naar de staar i Forbindelse med Massagebehandling, som udføres af en dygtig Masseur under den stedlige Badelæges Control.

Klitparti fra Fanø.

KUR-TAXTER.

Hovedkort for hele Saisonen	Kr. 12. 00.
Bikort for Familiemedlemmer	- 5. 00.
For Børn under 10 Aar er Adgangen gratis, naar et Hovedkort er løst.	

ENTRÉ-BILLET

gyldig for 1 Dag.

Fra 1ste til 30te Juni.....	Kr. 0. 25.
- 1ste til 31te Juli	- 0. 50.
- 1ste til 31te August.....	- 0. 75.
- 1ste til 30te Septbr.	- 0. 50.
For Tiden fra 16de Juli til 5te Septbr.:	
Couponhefter med 10 Kort	- 5. 00.

BADEPRISER.

Enkelte Bade	{	Herrebade	Kr. 0. 60.
		Damebade	- 0. 60.
		Børnebade	- 0. 30.
Abonnement	{	10 Herrebade	- 4. 50.
		10 Damebade	- 4. 50.
		20 Herrebade	- 8. 50.
		20 Damebade	- 8. 50.

Abonnement for Børn gives ikke.

PRISEN FOR BADEREKVISITER.

Leje af 2 Haandklæder.....	Kr. 0. 15.
— 1 stort Badelagen	- 0. 25.
— 1 Damebadedragt.....	- 0. 20.

Leje af 1 Herrebadedragt	Kr. 0. 20.
— 1 Par Benklæder	- 0. 05.
— 1 Badehætte	- 0. 05.

For Vadsk og Tørring af en Badedragt betales 50 Øre om Ugen.

TELTE OG STRANDKURVE.

Et Telt pr. Dag	Kr. 1. 00.
— - Uge	- 4. 50.
— - Maaned	- 13. 00.
En Strandkurv pr. Dag	- 0. 15.
— - Uge	- 1. 00.
— - Maaned	- 3. 50.

Angaaende Leje af Strandkurve og Strandtelte henvender man sig
til Strandmesteren.

DAMP- OG SEJLBAADE.

Til Skallingen med 1 Times Ophold, regnet for 1—10 Personer:

Med Dampbaad	Kr. 10. 00.
Med Sejlbaad	- 4. 00.
For hver yderligere Passager betales pr. Dampbaad	- 1. 00.
- - - - - pr. Sejlbaad	- 0. 25.

For andre Udflugter paa 2 Timer i aaben Sø betales samme Pris.

Børn under 10 Aar betaler Halvdelen.

Dampbaaden kan befordre indtil 30 Personer ad Gangen.

Under stille Veir kan Landsætningen foregaa direkte udfor Kurhuset.

VOGNE OG OMNIBUSSER.

En Landauer (4 Pladser) fra Nordby Anløbsbro til Kurhotellet . . .	Kr. 2. 50.
Tur & Retur incl. $\frac{1}{2}$ Times Ophold	- 4. 00.
For hver Time yderligere, som Vognen venter	- 0. 50.
En aaben Vogn (6 Pladser) fra Nordby Anløbsbro til Kurhotellet..	- 2. 00.
Tur & Retur incl. $\frac{1}{2}$ Times Ophold	- 3. 00.
For hver Time yderligere, som Vognen venter	- 0. 50.
Til Sønderho langs Stranden (ved Ebbetid) Tur og Retur:	
En aaben Vogn (6 Pladser)	- 10. 00.
En Landauer (4 Pladser)	- 12. 00.

Overfart med Dampfærgen fra Esbjerg til Fanø, Tur & Retur, gyldig 2 Dage	Kr.	1. 20.
Enkelt Billet	-	0. 80.

GUDSTJENESTE.

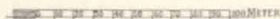
Offentlig evangelisk luthersk Gudstjeneste finder Sted hver Søndag Morgen
Kl. 10.

BEBYGGELSESPAN FOR FANÖ NORDSÖBAD.

TALLENE I PARENTHESE ANGIVE FLADEINDHOLDET AF BEBYGGELSESAREALET

L

K

CORSO

CORSO

HAVEANLÆG

VARMT
BAD

KAFÉ

PROJEKTERED CONCERTHAVE

G

CORSO

CORSO

1340 (770)	1160 (924)	1110 (882)	1050 (800)	1020 (700)	1128 (860)	1200 (890)
8	7	6	5	3	2	1

768 (490)	800 (728)	840 (661)	704 (413)
5	6	7	8
800 (494)	768 (650)	825 (650)	725 (425)
4	3	2	1

945 (580)	950 (800)	1075 (942)	1100 (950)	1066 (910)	840 (710)	810 (648)
8	9	10	C	12	13	14
1005 (638)	1008 (850)	1037 (925)	1125 (975)	1125 (876)	966 (840)	891 (648)
7	6	5	4	3	2	1

F

1500 (1060)	1334 (1173)	1265 (1128)	1296 (1151)	1320 (1151)	1368 (1225)	1520 (1054)
6	7	8	9	10	11	12
						800 (668)
						800 (646)
2370 (1733)	2660 (2433)	2275 (2032)	2400 (2143)	1600 (1136)		
5	4	3	2	1		

1102 (736)	806 (670)	806 (670)	1526 (1088)	4085 (3483)	3456 (2940)	3300 (2728)	1854 (1344)	1399 (1016)
9	8	7	6	5	4	3	1	2

A

KURRUS

KJØREVEI

STRANDPROMENADE

DÄMNING

DÄMNING

STRANDEN

